

JUSTIZMORD

Majtényi Mihály

Majd elmondom nektek egy fekete macska történetét; nem vagyok babonás, de ez a fekete macska lehetett az ördög maga, vagy legalábbis annak egyik utazó ügynöke.

Hogy is került a házhoz? Vencsik úr úgy szedte fel az árokparton és hazavitte. Megsajnálta, pedig fekete volt és milyen szemei voltak! Jaj, milyen szemei. Aki ránézett, összerázdódott. Pedig olyan jámbor kismacska volt. Egy szomszédasszony kislánya egyszer fehér máslit kötött a nyakába — mármint a macskának —, úgy kötötte rá, mint ahogy a ficsúrokon és főpincérekén feszül néha a fehér pillenyakendő... hogy az milyen derűt keltett az udvaron.

— Alászolgája, Belzebub úr — szólt a házban lakó Weingruber Ferenc ügyvédi írnok (éppen áthaladt a bukszusokkal szegélyezett kerti úton), és ezt a köszönést mindenki hallotta. Belzebub, hahaha, mondták az emberek; nagyon jól állt ez a név a fekete macskának ezzel a lepke-nyakkendővel a nyakán. Sajnos, majdnem megfulladt a macska, olyan keményen megszorította a szlipet a kislány, és Vencsik boltos, akié a macska volt, meg is szidta a leányzót, hogy máskor ne csináljon ilyet.

Mert kereskedő volt Vencsik Ferenc, fűszerboltos: elég jó forgalmú üzlete volt. Nem is csoda, hiszen vagy húsz lakó élt ott az ő házában, s mindenki hozzá járt vásárolni. Tudjuk, hogy egy jó fűszer- és vegyeskereskedő megél pár házból, egy rövid kis közből is; ha aztán onnan a sarkon túlról, a sugárútról is kezdenek odajárni az emberek, az üzlet forgalma a csillagos magasságig emelkedhet.

Úgy hitte Vencsik Ferenc is, hogy odakerül — anyagilag, úgy értem —, s már kinézett magának egy magas használt Fordot, amely olyan

divatos volt akkor, a harmincas évek elején. Bádogdoboznak csúfolta a világ ezt a kocsifajt, nem autó, csak Ford (mondták az emberek), azért nagy dolog volt mégis, különösen a ségai negyedben, hogy automobilja lett valakinek. Még ha csak Ford is.

Ezt nézett ki magának a boltos. Álmodozva ült a kasszában, és sokszor gondolt erre. Kicsit zörögve robogott elő — képzeletében — a fekete kocsi, melyet ő hajt majd. Gyönyörű szép dudája, mint egy katonakürt, ott fénylik a kocsin kívül, azzal túlköl. Ha kettőt, akkor jobbra tér le valamelyik utcába, ha hármat hát balra. Egy dudálás annyit jelent, hogy előre. Így tanulgatott. Nem árt, ha a vezető — ha például letér a fő útvonalról — a kezét is kinyújtja, jelezve ilyképpen, hogy: vigyázatok emberek. Az ilyen kocsi persze nyitott és sátorlap teteje van, ami eső esetén kitűnő védelem.

Így álmodozott s akkor egy piszkos kis kéz nyúlt fel hozzá a kassza magasságába, és egy dinárt helyezett el az üvegtálon (egy cipőpasztagyár reklámja), s a pénz csörögve hullt le. A gyerek selyemcukrot kért. Megnézte jól a kuncsaftot... nem, ezt még nem látta, nem ismerte.

— Te a Tumbász utcából jöttél?

— Ühüm — szólt a gyerek.

Jó jel, ha már a Tumbász utcából is idáig jönnek a vevők, a gyerekek, cukorért. (Meg fogja venni azt a Fordot, kétségtelenül.) Mert ha onnan idezarándokolnak a kicsinyek cukorért, ez az ő boltja jó hírének öregbedését jelenti. Ámbár — tette hozzá gondolatban — lehet, hogy ez a gyerek valahogy bűnös úton jutott a dinárkához. Nem ment a Barna Medvéhez, a konkurenciához, pedig az közelebb esik a Tumbász utcához... nem akarja a kicsi, hogy az anyját ezekkel a szavakkal fogadják: már itt járt a fia, asszonyoság, egy kevés kis cukorkát vett.

Miközben ezt gondolta és kimérte a pár szem cukrot — nehéz testnek nem volt könnyű a felállás, de hát a vevő az vevő —, akkor látta, hogy ott surran el lába előtt Belzebub, a macska. Azzal a megbűvölt, figyelő magatartással, ahogy az ilyen állat testét megfeszítve jön előre, óvatosan... csak nem patkányra les? Vagy égerre legalább.

Jó ez a cica a háznál, gondolta, derék állat. Meg akarta simogatni, de a fekete kandúr most nem engedett teret érzelmi életének. Nem kellett neki a simogatás, őt a vadászösztöne hajtotta most.

Este — késő este, mert későn zárnak ezek a külvárosi boltok — a macska megint csak ott volt a lábánál. Fogta és belökte hirtelen az üzletbe és rázárta az ajtót.

Vencsik úr bérháza különböző társadalmi osztályokat felelt. Volt ott ügynevezett úri lakó, de volt elég szoba-konyhás lakás is az udvarban. Szerénységére legyen mondva, a kereskedő egy kétszobás, középminőségű lakást foglalt csak el saját házában, a legjobb lakásokat kiadta bérbe. Ez lehetett kapzsiság is, a háznép azonban úgy értékelte, hogy ez a Vencsik csak szerényen kiskereskedőnek vallja magát életmódjában, még abból a korból, amikor a ház nem volt az övé.

Vidáman füttyörészve indult haza akkor este, vagyis az udvaron át a lakásába, kezében lóbálta az üzletajtó kulcsát. (Mert a bolt udvari ajtaját zárta le utoljára.) Otthon elolvasta az újságot — napközben ki ér rá erre ugyan —, aztán megvacsorázott. Később hallotta, hogy családja izgatottan jön-megy odakint a konyhában.

— Na mi van — hördült fel, mert nem szerette az ilyesmit. Kiderült, hogy a macskát keresik. Belzebubot, a kandúrt.

— Hol ez a macska, hová bujkált el megint.

— A macska... várjunk csak... azt én bezártam a boltba!

— Bolond vagy? — szólta rá a felesége. — Feldönti az üvegeket, meg-rágja a megkezdett szalámit; mi jutott eszedbe ember, mondd? Hisz magad szoktad mindig kizavarni.

— Igen, de most patkányt érez vagy egeret a Belzebub; jobb, ha bennmarad. Azért löktem be. Különben is hagyjál békében.

Ezzel szokta ő a vitákat lezárni. Lefeküdt aludni, éjszaka azonban megrohanták a kétségek. Hátha a feleségének van igaza? Fogta magát és magához vette a boltkulcsokat — csak az udvari kulcsot, persze — és indult, kiereszti a macskát. A raktárajtóban azonban, amelyen keresztül az út a boltba vezetett, ahogy próbálgatta a kulcsot, egyszerre azt érezte, hogy a lábához dörgölőzik valami. Rávilágított a lábára a magával hozott zseblámpával, és elhült a vér benne. Belzebub volt. Akit ő este bezárt. Jelél, hogy a boltban járt valaki őtána is... s a macska az ajtónyitásra kiszökött!

Tehát a boltban járt valaki még az este. Vagy éjszaka. Őt tehát meglöpjék, ki tudja, mióta. Kicsit szélütötten botorkált az udvaron végig, eszébe jutott a szardínia eset. Éppen ma. Amikor az öregsegéd szóvá-tette, hogy rendelni kellene szardíniát, mert már kifogyóban van. S már ekkor felötlött benne: hogyhogy rendelni, hát nem a múltkor rend-eltem? Meg is küldték az árut a hét elején... és azóta elfogyott volna a szardínia? Ejnye. Apró gyanús jelek keltek ki, mintha száz kétség bokázna most körülötte a bólogató orgonaágak között... mintha gyanús árnyak járkálnának körülötte, lopók vagy mifélék... gyanús emberek, akik közt — érezte — ő a leggyanúsabb, mert ha nem így lenne, miért bandukolna most egy fekete macskával a hóna alatt, egy nagy boltkulccsal a kezében, és sötét sejtésekkel a szívében.

Vencsik, veled valami nincs rendben — döbönt rá.

Megtörtén feküdt vissza ágyába — vagyis a díványra, mert ő maga az előszobában aludt, míg családja odabent; hánykolódott és forgoló-dott, és megint csak latolgatta összes lehetőségeit annak, hogyan került Belzebub — a dög — az udvarra, amikor ő bezárta a boltba. Sorra vett mindenkit, aki őt kifoszthatja, raktárát megdézsmálhatja: minden gyanúsítottat külön-külön megforgatott az agyában, aztán kegyelem-ben elbocsátotta őket, és újabb áldozatokat szedett elő. Azt is kihall-gatta. Kihallgatta így a személyzetet, egész családját.

— Maga, Kovács, maga sokat jár sörözni a kiserdőbe... hallottam, mesélik az emberek. Egész rundókat fizet ott — nem maga az, aki éjsza-kánként hazahordja az árumat és titkon eladogatja, hogy pénzhez jusson?

— Én főnök úr? Ezt kapom húszévi szolgálat után! Különben mivel zárnám ki a boltot... olyan kétbalkezes vagyok, hiszen tudja...

Hát ez igaz, ez a Kovács kétbalkezes, ez nem lenne képes kónusszal kizárni egy wertheimlakatot. Kovácsot hát leléptette az ítélőszék elől, de jöttek a többiek. Nem áll jól a szeme az ifjúságédnek sem. Az inasok? Hát nem mondom. Bele is nyugodott: ha csak a szardíniát lop-dossák, ahhoz nem kell nekik betörni... de hogy került mégis a fekete macska az udvarra?

Kegyetlen tetemrehívás volt: saját családját is meggyanúsította. (Később, reggel felé izzadva bocsánatot kért mindegyiktől, külön-külön.) Meggyanúsította ősz, öreg atyját, saját hitvesét, sőt saját gyermekét... háúha? Háúha ők surranak ki éjszakánként; ők talán a pénztárt, a kis fekete kasszát is meg-megostromolják, elég pénz van abban mindig. Jó, árut ők nem visznek, de háúha a pénz vonzza őket? Nehéz dolog ez? Nem nehéz, ott az üzletkulcs a szögön, sőt a szekrényben odabent — ünnepélyesen minden este oda helyezi — ott a fekete kiskassa kulcsa is. Elítélte őket gondolatban, de fel is mentette őket mindjárt: ugyan, Ferenc, Vencsik Ferenc, ezt teszed a saját famíliáddal?

Hiába minden, Belzebub, a fekete macska, akit ő bezárt éjszakára, mégis az udvaron lődörgött, tehát valaki kieresztette. Úgy feküdt a mellén, mint a lidérc, úgy villogtak a szemei... „A fene egyen meg”, kiáltott fel dühösen, és lelökte a macskát a paplanról. Mert a dög nemcsak álmában, kísértetként, hanem a valóságban is a mellére telepedett.

Vencsik úr holtfáradtan ébredt fel reggel. A felesége költögette. S nyomta kezébe a bolt kulcsát; nyitni kell, az inasok már ott vannak, söpörnének.

— Te, itt a májam körül úgy szúr... eredj és nyissál te máma, kivételesen.

Felesége fejcsóválva indult az ajtó felé. Hogy őt küldi a Vencsik — a férjét mindig így szólította, és sohasem a keresztnevén — üzletet nyitni. Baj lehet vele akkor... talán tényleg beteg.

Ő meg ott nyúlt el sápadtan a fekhelyén, el is aludt volna mindjárt, ha nem jön vissza az asszony lármázva.

— Hát beteg lehetsz te valóban, Vencsik, hát ezt jól megcsináltad. Tudod milyen a boltod? Össze-vissza hánytak és dobáltak ott mindent... az üvegek feldőltek, jó részük összetört... micsoda vásár van ott, kirepedt a lisztes staniclik fele, ahogy kapaszkodott...

— A betörő, ugye? — kapott a szón a boltos. Érezte, megérezte ő ezt, nem hiába árulta el a dolgot Belzebub. Valaki benyitott a boltba... ő bár még az éjjel behatolt volna... kérdés persze, hogy volt-e mersze hozzá...

— A betörő? — kérdezte az asszony. — És meglepődött. — Micsoda betörő? Az a dög fekete macska, amelyet bezártál a boltba.

— A Belzebub? Hát az itt volt velem egész éjszaka. Itt, nézd...

— Hát nem zártad be?

— De... de bezártam, hanem éjszaka, tudod, rámjött egy gondolat, odamentem a raktár elé, kizártam... a macska nem volt bent és kint volt az udvaron... Úgy gondolom, hogy a betörők...

— Hát most már végleg nem tudom, mi van veled, ember... az inasok a szemem láttára verték ki a fekete dögöt... hogy az nem a Belzebub volt? — szólít az asszony, és hirtelen a fejéhez kapott. — Akkor te egy idegen fekete macskát zártál be a boltba! Egy kiéhezett kandúrt!... Jaj Vencsik, veled tényleg baj lehet...

A boltos megint csak visszafeküdt ágyára, most már harmadszor. És hánykolódva új főtárgyalást tartott: mindenkit felmentett, mindenkitől bocsánatot kért. Az öreginast, a kisinast, a fiatal segédet, az öreg-

segédet... ősz atyját, a feleségét, leányát, meg azt a rokon gyereket: mindenkinek fényes elégtételt szolgáltatott képzeletében.

Az a dög, idegen fekete macska volt az oka mindennek. Persze. Igaz, amikor megragadta — abban a hiszemben, hogy ő a Belzebub —, kicsit mintha kapálózott volna .. hogyan történt, hogy nem figyelt jobban erre a körülményre? Hogyan történhetett? Így... micsoda vásár lett a dologból, micsoda felfordulás. — Jó volna még aludni egy kicsit, hiszen ő máma beteg.

Önmagát ültette a vádlottak padjára: elítéllek, Vencsik Ferenc — szólt önmagához —, mert bizalmatlan vagy és öreg vagy és ez a te nagy hibád. Már a fekete kandúrt is összecseréled, akit pedig te mentettél meg a pusztulástól valahol az árokparton.

És Belzebubot is felmentette. S végül elaludt.

Belzebubot másnap mégis kegyetlenül elverte a háztól; úgy elverte, hogy a macska nem is jött vissza, soha többé. Talán csak éjszaka járt haza kísérteni: sírva, jajgatva nyivákoija panaszát az ablak alatt, hogy milyen igazságtalanság történt veled.

Azt hiszem, nem ez volt az egyetlen justizmord sem a macskák, sem az emberek között.